

Armoedeval: leuker noch makkelijker

Auteur(s):

Ours, J.C., van
Katholieke universiteit Brabant en CentER.

Verschenen in:

ESB, 85e jaargang, nr. 4280, pagina 895, 10 november 2000

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

"De Nederlandse economie draait goed. De laatste vijf jaar ligt de economische groei gemiddeld op 3 1/2 tot vier procent, bij een jaarlijkse groei van de werkgelegenheid met zo'n 170.000 personen en een meer dan gehalveerde werkloosheid van 31/2 procent tot 2000." De Sociale Nota 2001 is evenals vorige jaren weer goed leesbaar en bevat nuttige informatie voor een ieder die zich een beeld wil vormen van het functioneren van de Nederlandse arbeidsmarkt. Twee zaken vielen mij op: de aandacht voor de armoedeval en de intentie om alle beleidsmaatregelen eens in hun onderlinge samenhang te bekijken.

Dat aandacht voor de armoedeval belangrijk is, wordt opnieuw duidelijk uit de voorbeelden die in de nota worden gegeven. Zo bedraagt de minimum bijstandsuitkering voor een alleenstaande zeventig procent van het netto minimumloon voor gehuwden. Indien de alleenstaande een baan op het niveau van het minimumloon aanvaardt en geen gebruik maakt van inkomensafhankelijke regelingen, bedraagt de netto inkomenvooruitgang 350 gulden per maand. Rekening houdend met een eventuele verminderde aanspraak op huursubsidie als gevolg van de inkomensstijging, bedraagt de stijging 115 gulden. Als verder nog rekening wordt gehouden met het vervallen van kwijtschelding van lokale lasten, de bijzondere bijstand en andere gemeentelijke voorzieningen gericht op armoedebestrijding en bevordering van de maatschappelijke participatie, treedt een inkomens-achteruitgang op van vijftig gulden per maand. Een van de geplaatste kanttekeningen is dat de berekeningen betrekking hebben op een gemiddelde van de gemeentelijke regelingen. De spreiding rond het gemiddelde is groot. In sommige gemeenten is er blijkbaar geen armoedeval, terwijl in andere gemeenten de boete voor het aanvaarden van een baan nogal kan oplopen. Het zou aardig zijn om na te gaan of er een verband is tussen de omvang van de gemeentelijke regeling en de lokale langdurige werkloosheid.

De bedoeling van lokale politici is de huishoudens met lage inkomens een steun in de rug te geven. Nu zijn zulke huishoudens niet zo gemakkelijk te herkennen en dus wordt het al dan niet ontvangen van een uitkering als criterium gehanteerd. Zodra iemand een baan aanvaardt en geen uitkering meer ontvangt, vervalt de gemeentelijke vrijstelling. Een goedwillend iemand zou de lokale politici voor onnozel verslijten, een kwaaddenkend iemand zou in de verleiding komen te denken dat sommige lokale politici graag hun eigen zorggroep willen creëren. Het zou ook kunnen dat men - ten onrechte - de gedachte heeft dat het toch zinloos is om een langdurig werkloze aan een baan te helpen omdat die dan de plaats inneemt van een andere waardoor de totale werkloosheid toch niet afneemt. (Zegt de ene lokale politicus tegen de andere: "Ik vind het eigenlijk wel gemakkelijk die armoedeval. Van steeds weer nieuwe gezichten word ik wat onrustig. Het zijn nu ten minste altijd dezelfde mensen die ik tegenkom bij de sociale dienst.") Toen ik zelf nog op gemeentelijk niveau politiek actief was, heb ik een discussie meegemaakt over de vraag of iemand met een uitkering vrijgesteld zou moeten worden van hondenbelasting. Ik was hier niet zo'n voorstander van, maar gaf toe dat er in het plan op zich enige logica zat. Indien iemand een uitkering ontvangt, heeft hij veel tijd om de hond uit te laten. Zodra hij of zij een baan accepteert, is dat een stuk moeilijker en kan de hond beter de deur uit. Die wrange logica werd me niet in dank afgenomen.

Volgens de nota heeft het kabinet besloten om het arbeidsmarktbeleid interdepartementaal door te lichten. Het onderzoek richt zich op de doelmatigheid en doeltreffendheid van maatregelen gericht op reïntegratie in hun onderlinge samenhang. Voor een goede beoordeling van de armoedeval en de oorzaken en de gevolgen ervan is interdepartementale afstemming duidelijk onvoldoende. Zelfs als de overheid op centraal niveau tot een goede afstemming van allerlei financiële regelingen zou komen, kan de lokale overheid hier nog voor een flinke verstoring zorgen. In de nota wordt gesteld dat het wenselijk is dat gemeenten nadrukkelijk het effect van door hen voorgestelde maatregelen op de armoedeval meewegen. Tja, soms is de wens niet meer dan de vader van de gedachte en blijft het daarbij.

Elders in de nota wordt aangegeven dat instrumenten als gesubsidieerde arbeid, arbeidsbemiddeling, scholingsfaciliteiten weliswaar niet nieuw zijn maar "met meer energie" zullen worden ingezet. Blijkbaar heb ik niet veel fantasie, want ik kan me hier weinig bij voorstellen. Ik hoop maar dat wordt bedoeld dat ze "met meer verstand" zullen worden ingezet. Het heeft weinig zin om beleidsinstrumenten in te zetten als werklozen financieel gestraft worden voor het aanvaarden van een baan. De nieuwe minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gaf tijdens zijn speech voor de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde aan dat het arbeidsmarktbeleid even efficiënt zou moeten werken als de belastingdienst. Dat lijkt mij een ambitieuze doelstelling die hem zelfs in tijden van lage werkloosheid voldoende te doen zal geven.